

कार्यकारी सारांश

रेती उत्खननाच्या पर्यावरणीय व्यवस्थापन आराखड्याचा मसुदा

जिल्हा जालना, महाराष्ट्र राज्य

(जालना जिल्ह्यातील प्रस्तावित २५ रेती घाटांच्या पर्यावरणीय जनसुनावणीकरिता)

प्रकल्प प्रवर्तक

जिल्हा खनिकर्म अधिकारी, जिल्हाधिकारी कार्यालय, जालना

पर्यावरण सल्लागार

एन्व्हायरो टेकनो कंसल्ट प्रायव्हेट लिमिटेड

६८, महाकाली नगर -२

मानेवाडा चौकाजवळ ,

नागपूर ४४००२४.

जानेवारी २०२२

जालना जिल्हा रेती घाट पर्यावरण व्यवस्थापन योजना

१.० प्रस्तावना

मा. जिल्हाधिकारी जालना यांनी रेती/वाळू निर्गमीतीचे धोरण जानेवारी २०२२ अनुसार २५ रेती घाट उत्खननासाठी प्रस्तावित केलेले असून जिल्हा खनिकर्म अधिकारी जालना यांना विविध अनुमती घेणेकरिता प्रकल्प प्रवर्तक म्हणून नेमलेले आहे.

सदर २५ रेती घाट तालुकास्तरावर मा. तहसीलदार यांच्या अध्यक्षतेखाली नेमलेल्या व भुवैद्यन्यायिक, म. प्र.नि.म.यांचे प्रतिनिधी, जलसंधारण विभागाचे प्रतिनिधी असलेल्या तालुका तांत्रिक समिती द्वारे ओपन कास्ट पद्धतीने घमेले, पावडे यांच्या साहाय्याने उत्खनन करण्याचे प्रस्तावित केलेले आहे.

पर्यावरण अनुमतीसाठी प्रस्तावित २५ रेती घाटांची यादी खालील प्रमाणे आहे.

अ.क्र.	तालुका	वाळूघाटाचे नांव	नदीचे नांव	जवळचा गट क्रमांक	घाटाची ला. *रु. *खोली. मी ³				उत्खननासाठी उपलब्ध वाळूसाठा	हौलेज लांबी (मी)	हौलेज रुंदी (मी)	कामगार संख्या	ट्रॅक्टर संख्या	नदी किनारा झाड वृक्षारोपण	हौलेज रोड वृक्षारोपण	पाणी मी ³ /दिवस	पर्यावरण व्यवस्थापन अंदाजे खर्च रु. मध्ये
					लांबी मी.	रुंदी मी.	खोली मी.	क्षेत्र हे.आर.									
१	अंबड	चांभारवाडी	दुधना	१२,१३,१४	३५०	३०	०.६०	१.०५	२२२६	६०३	६	३३	९	१७५	६०३	१.६६	९.७९
२	अंबड	झोडेगांव	गल्हाटी	पूर्व बाजू- १३,१७,२०,२२,२३,२४,२५,२७,२८,३०,३१ पश्चिम बाजू- ९६,९५,९४,९३,९२,२६	११६०	२०	०.८०	२.३२	६५५८	३४५	६	५६	२५	५८०	३४५	२.०	१०.९४
३	अंबड	हसनापूर	गल्हाटी	४१,४९,५४,५७,५९,६०,६१,६२,७७,२४,२५,२९, ३०, ३५,१४८,१४९	६५०	१६	०.५०	१.०४	१८३७	६७४	६	२८	७	३२५	६७४	१.५६	१०.६५
४	अंबड	बढाण खु.	दुधना	१०२,१०४,१०५,१०७,११०,१११ ते ११४,११९	६५०	१७	०.५०	१.१०५	१९५२	८१३	६	२८	७	३२५	८१३	१.५६	११.५५
५	अंबड	घुंगर्डे हदगांव	गल्हाटी	२१३,२१४,२१६,२१७,२१८,२१९,२२८,२२९, २३२,२३५,२३६,२३७	५८५	२०	०.५०	१.१७	२०६७	१२००	६	३३	८	२९३	१२००	१.६६	१४.४५
६	अंबड	पिठोरी सिरसगांव	गल्हाटी	४७,५०,५१	८६५	२२	०.५०	१.९०	३३६२	७००	६	३३	१३	४३३	७००	१.६६	११.९२
७	अंबड	दाढेगांव	गल्हाटी	१८४,१८१,१७९,१५१	६४०	१६	०.५०	१.०२४	१८०९	४४०	६	२८	७	३२०	४४०	१.५६	१०.११
८	मंठा	भुवन	पूर्णा नदी	१	३००	३५	१.००	१.०५	३७१०	६६३	६	४८	१४	१५०	६६३	१.९६	१०.३९
९	मंठा	देवठाणा-उस्वद-1	पूर्णा नदी	देवठाणा- २७६,२७५,२७३,२७२,२६५,२६४,२६३ उस्वद- ३८७ ते ३९१, ४०१ ते ४०३	३५०	५०	०.८०	१.७५	४९४७	२०५	६	४८	१९	१७५	२०५	१.९६	७.५८
१०	मंठा	देवठाणा-उस्वद-2	पूर्णा नदी	देवठाणा- २५३,२५२,२५१,२१८,२१७,२१६,२१५,२१४,२१३,२१२,२१० उस्वद- ४०३,४०४,४०५,४०७, १ ते ४	५००	६०	१.००	३.००	१०६००	५५४	६	५६	४१	२५०	५५४	२.०	११.६३
११	मंठा	टाकळखोपा-दुधा	पूर्णा नदी	टाकळखोपा- २०४, २३५,२३६,२३७,२३८,२४२ दुधा- २ ते ११	३५०	५०	०.८०	१.७५	४९४६	१२४८	६	४८	१९	१७५	१२४८	१.९६	१४.९०
१२	मंठा	कानडी-उस्वद-2	पूर्णा नदी	कानडी- ४७,४१,४०,३९,२३,२२,२१ उस्वद- ३१९ ते ३२३	३५०	६०	१.००	२.१०	७४२०	४६९	६	५६	२९	१७५	४६९	२.०	१०.००
१३	मंठा	कानडी-लिंबखेडा	पूर्णा नदी	कानडी- ६७,६६,६५,६४,६३ लिंबखेडा- ९ ते २०	४००	६०	१.००	२.४०	८४८०	७९७	६	५६	३३	२००	७९७	२.०	१२.६४
१४	भोकरदन	मेरखेडा	पूर्णा नदी	३०,३१,३२,३३	२६१	४२	०.५०	१.०९	१९३६	५४५	६	२८	७	१३१	५४५	१.५६	८.९०
१५	भोकरदन	देऊळगांवताड	गिरीजा	६८,६९,७०,७१	३६०	३५	०.५०	१.२६	२२२६	८६४	६	२८	८	१८०	८६४	१.५६	११.४३
१६	जाफ्राबाद	टाकळी	केळणा	१८, १९	६१०	१८	०.५०	१.०९८	१९३९	१२४८	६	२८	७	३०५	१२४८	१.५६	२८.४२

१८	जाफ्राबाद	गारखेडा	पूर्णा	१२०,१२१	३५०	३०	०.८०	१.०५	२९६८	३२६	६	२८	११	१७५	३२६	१.५६	७.९१
१८	जाफ्राबाद	आरदखेडा- वरखेडा विरो	केळणा	आरदखेडा- १० वरखेडा विरो- १७९	४१०	२५	०.५०	१.०२	१८१०	८३६	६	२८	७	२०५	८३६	१.५६	११.३१
१९	जाफ्राबाद	बोराखेडी गायकी- गारखेडा	पूर्णा	गारखेडा- ११ बोराखेडी गायकी- १७२ ते १७७, १७०	७१०	१५	०.८०	१.०६	३०१०	३७२	६	३३	१२	३५५	३७२	१.६६	९.१८
२०	बदनापुर	कडेगांव	लहूकी	१८० ते १८२, १४०, १४१, १४३, १७५, १५५ ते १६५, १७०, १७१, १७३, १७४	१५००	१५	०.५०	२.२५	३९७५	१६७	६	३३	१५	७५०	१६७	१.६६	९.८९
२१	बदनापुर	ढासला	दूधना	४८४, ४८६, ४७३, ४७४, ४७६, ४७७	११००	१०	०.५०	१.१०	१९४३	१८१	६	२८	७	५५०	१८१	१.५६	८.४५
२२	बदनापुर	नाणेगांव	सुकना	१७ ते २०, २१, २६, २८	१०००	१०	०.५०	१.००	१७६६	२५६	६	२८	८	५००	२५६	१.५६	८.७२
२३	बदनापुर	सायगांव	दुधना	९२ ते ९४, ८९, ८८, ८५, २८, २९, ३०, ४३	१०००	३०	०.५०	३.००	५३००	६३६	६	४८	२०	५००	६३६	१.९६	१२.३०
२४	घनसावंगी	अंतरवाली टेंभी	नरोळा	०४ ते ०६, ९२ ते १०७, ११४, १२९, १३०, १६८, १६९, १७१, १७२, १७६, १८१	८००	१५	०.५०	१.२०	२१२०	७४४	६	३३	८	४००	७४४	१.६६	११.७९
२५	घनसावंगी	सिरसवाडी	गोदावरी	४०१, ४०३, सिरसवाडी गावठाण	८१०	५०	१	४.०५	१४३१०	१९८	६	५६	५५	४००	२००	२.००	१०.५७

जालना जिल्हा रेती घाट पर्यावरण व्यवस्थापन योजना

- रेतीघाटांसाठी प्राप्त आवश्यक अनुमती/परवानग्या व गोषवारा.

प्रकल्प प्रवर्तक	जिल्हा खनिकर्म अधिकारी जालना.
प्रकल्प स्थिती	नवीन, प्रस्तावित रेती घाट
उत्खनन करावयाचे खनिज	रेती/वाळू (बांधकाम योग्य)
रेतीघाट प्रस्तावित करणारी समिती	मा. तहसीलदार यांच्या अध्यक्षतेखाली नेमलेल्या व भुवैद्यन्यायिक, म.प्र.नि.म. यांचे प्रतिनिधी, जलसंधारण विभागाचे प्रतिनिधी असलेल्या तालुका तांत्रिक समिती
ग्रामपंचायत ना हरकत	ग्रामपंचायतीकडून वाळू निर्गमितीच्या धोरणानुसार प्राप्त
उत्खननाकरिता ठरवून दिलेला कालावधी	दि. १० जुन ते ३० सप्टेंबर पर्यंतचा मानसून कालावधी वगळता जास्तीत जास्त १ वर्ष.

● प्रस्तावित उत्खनन पद्धत :

रेती उत्खनन टोपले, पावडे द्वारे मजुरांकरवी करण्याचे प्रस्तावित आहे.

अ. मातीचे ढिगारा किंवा मातीचे उत्खनन करता येणार नाही.

ब. रेती उत्खनन टोपले, पावडे द्वारे मजुरांकरवी करण्याचे प्रस्तावित आहे.

क. उचललेली रेती ट्रॅक्टर द्वारे वाहण्याचे प्रस्तावित आहे.

ड . ट्रॅक्टर वगळता कोणतीही अवजड व यांत्रिक मशीनरी उपयोगात आणता येणार नाही.

इ. उत्खननाकरिता ठरवून दिलेला कालावधी हा दि. १० जुन ते ३० सप्टेंबर पर्यंतचा मानसून कालावधी वगळता जास्तीत जास्त १

वर्षाकरिता प्रस्तावित आहे.

जालना जिल्हा रेती घाट पर्यावरण व्यवस्थापन योजना

● वायू प्रदूषण उपाय योजना

अ. क्र	प्रदूषणाचे स्रोत	अपेक्षित परिणाम	व्यवस्थापन योजना
१	ट्रान्सपोर्ट रोड/रेती वहन मार्ग	हवा गुणवत्ता /जमिन रास्ता मजबूती रस्त्याचा ऱ्हास	<ul style="list-style-type: none"> ● वहन मार्गाचे मजबूती करण ● वहन मार्गाची देखभाल ● ट्रॅक्टर मध्ये मान्यताप्राप्त क्षमतेनुसार खनिज वहन ● उत्खनन कालावधी दरम्यान हवा दर्जा तपासणी
२	ट्रक/ट्रॅक्टर यांचे चलन	हवा दर्जा /गुणवत्ता	<ul style="list-style-type: none"> ● मान्यता प्राप्त क्षमते पेक्षा ट्रॅक्टर मध्ये खनिज न भरणे ● रेती वाहन करणाऱ्या ट्रॅक्टर ट्रॉलीज टरपोलिन ने वहन दरम्यान झाकणे. ● वाहनांना गती नियंत्रक बसविणे. ● रेती घाटावर रेती ट्रॅक्टर मध्ये भरताना इंजिन बंद ठेवणे.
३	रेती घाट व रेती घाट मार्ग	उत्खनन प्रक्रिया	<ul style="list-style-type: none"> ● रेतीघाट होलेज मार्गाची वारंवार दुरुस्ती व देखभाल ● कामगारांना डस्ट मास्क देणे. ● रेती उत्खनन व वहन दिवसाचं करणे
४	नदी किनाऱ्याचे व्यवस्थापन	नदी किनाऱ्याची झीज पूर रेषा व्यवस्थापन	<ul style="list-style-type: none"> ● नदी किनाऱ्यावर झाडे लावणे ● नदी किनाऱ्याच्या उतारावर हिरवळ(ग्रास) लावणे

जालना जिल्हा रेती घाट पर्यावरण व्यवस्थापन योजना

● व्यवसाय, आरोग्य व सेवा योजना

१	धूळ कन श्वसन विषयी व्यवसाय सुरक्षितता, आरोग्य व सेवा योजना	कामगारांची सुरक्षितता व उत्खनन	<ul style="list-style-type: none">● कामगारांसाठी पर्यावरण पूरक व सुरक्षित वातावरण तयार करणे.● असे वातावरण व उपाययोजना अंमल बजावणीसाठी मान्यता प्राप्त निविदाधारक/ठेकेदार उपाययोजना करेल.● कामगारांना वैयक्तिक संरक्षण उपकरणे प्रदान करण्याचे प्रस्तावित आहे.● कामगारांना आवश्यक प्रशिक्षण देण्याचे प्रस्तावित आहे.● प्रथोमपचार पेटी, पिण्या योग्य पाणी ,तात्पुरत्या निवार्याची सोय करण्याचे प्रस्तावित
---	---	-----------------------------------	--

● ध्वनी प्रदूषण

- कामगारांना कांन बुचे देण्याचे प्रस्तावित आहे
- ट्रॅक्टर/ट्रक व्यतिरिक्त कोणत्याही ध्वनी प्रदूषण करणाऱ्या मशीनरी प्रतिबंधित आहेत.
- ट्रॅक्टर चे एंजिने रेतीघाटावर रेती भरते वेळेस बंद ठेवण्यात येईल
- कामगारांची आरोग्य विषयक तपासणी करण्यात येईल.
- कामगारांना व अभ्यंगताना वैयक्तिक संरक्षक उपकरणे देण्यात येईल.

जालना जिल्हा रेती घाट पर्यावरण व्यवस्थापन योजना

● वाहतूक व्यवस्थापन

- खनिज वाहतूक करणारे वाहन फॉरेस्ट व महसूल विभागाकडे नोंदणीकृत करणे प्रस्तावित आहे.
- अश्या सर्व वाहनाकडे प्रदूषण नियंत्रण प्रमाणपत्र असण्याचे बंधनकारक असेल.
- अशी सर्व वाहने ध्वनी उत्सर्जन व धूळ/इतर उत्सर्जन संबंधी मानक द्वारे उच्च प्रतीच्या देखभाली खाली प्रमाणित असतील.
- असे सर्व वाहनचालक वाहतुकीसंबंधी नियमांचे पालन करण्यास बध्य असतील.
- अश्या सर्व वाहनांची गती नियंत्रित केलेली असेल.
- क्षमतेपेक्षा जास्त खनिजाचे वाहन करता येणार नाही.
- खनिज वाहन करणाऱ्या वाहनांचे खनिज टरपोलिन ने झाकण्याचे प्रस्तावित आहे.
- इतर रेती ठेकेदारांसोबत समनव्यय साधून रेतीचे वाहन करण्याचे प्रस्तावित आहे जेणेकरून वाहतुकीचा खोळंबा होणार नाही.

● वृक्षारोपण योजना

- मान्सून दरम्यान (दि. १० जून ते ३० सप्टेंबर) नदी किनाऱ्यावर व वाहन मार्गावर झाडे लावण्याचे प्रस्तावित आहे.
- नीम, पिंपळ, करंज, गुलमोहर अशी स्थानिक झाडे लावण्याचे प्रस्तावित आहे.
- मान्य निविदाधारक/रेती ठेकेदार ह्या पर्यावरण व्यवस्थापन योजनेचे टेबल करा. १ अनुसार दिलेल्या व्यवस्थापन अंदाजानुसार क्रियान्वयन करण्याचे प्रस्तावित आहे.

● मान्य निविदाधारक /रेती ठेकेदार सादर पर्यावरण व्यवस्थापन योजना क्रियान्वयनाचा अनुपालन अहवाल जिल्हा खनिकर्म अधिकारी , तत्सम तहसीलदार यांना सादर करेल.

● जिल्हा खनिकर्म अधिकारी/तत्सम तहसीलदार हा पर्यावरण व्यवस्थापन योजनेच्या क्रियान्वयनाची वेळोवेळी खात्री करतील व मा. जिल्हा अधिकारी यांच्या अध्यक्षतेखालील समितीला अहवाल वाळू निर्गमिती च्या धोरण मध्ये सुचविल्याप्रमाणे सादर करतील.